

Datainspektionens nationella projekt om spärrar i IT-system inom hälso- och sjukvården

Vad har Datainspektionen sett?

Datainspektionen kan konstatera att vårdgivarna, snart fyra år efter att patientdatalagen trädde i kraft, fortfarande inte lever upp till lagens krav. Inte ens i de stora huvudjournalssystemen kan vårdgivarna helt och hållet tillgodose patienternas rätt till spärr med en teknisk funktion.

Varför har Datainspektionen genomfört projektet?

Datainspektionen har fått indikationer på att det finns brister inom vården när det gäller patientens möjlighet att få sin vårddokumentation spärrad enligt bestämmelserna i patientdatalagen. Många patienter har hört av sig till Datainspektionen och berättat att de fortfarande inte kan få sin önskan om spärr tillgodosedd av olika vårdgivare. Datainspektionen har också i tidigare tillsyn över några vårdgivare hittat brister när det gäller patientens möjlighet att spärra sina uppgifter.

Det är bakgrunden till att Datainspektionen genomfört ett nationellt tillsynsprojekt för att granska hur vården tillgodoser patientens rätt till spärr. Tillsynen har gällt samtliga landsting och regioner samt fem privata vårdgivare, sammanlagt 27 vårdgivare.

Datainspektionen har begärt att vårdgivarna ska ge in fullständiga förteckningar över samtliga system som används och som innehåller vårddokumentation för vårdsyfte, både system som används inom en vårdgivare och system som används mellan vårdgivare (sammanhållen journalföring).

Fyra år har gått – vad har hänt under dessa år?

Patientdatalagen trädde i kraft den 1 juli 2008. Det har alltså snart gått fyra år sedan patienterna fick en laglig rätt att få sin önskan om spärr tillgodosedd av vårdgivaren. Rätten till spärr gäller inte bara i det s.k. "huvudjournalssystemet"

som vårdgivaren använder, utan i alla IT-system där det finns vårddokumentation för vårdsyfte. Tillsynsprojektet har visat att det råder osäkerhet hos vissa vårdgivare när det gäller exempelvis:

- *vilka IT-system* som innehåller vårddokumentation för vårdsyfte,
- *om och i så fall när* vårdgivarna planerar att avhjälpa bristerna i sina system, och
- *vad* sammanhållen journalföring egentligen är.

Det har även inkommit en hel del otydliga svar till Datainspektionen och några vårdgivare har helt enkelt inte svarat på vissa frågor. Några vårdgivare har först nu tagit beslut om en inventering av samtliga system för att kontrollera om dessa uppfyller patientdatalagens krav eller ej.

Tillsynen visar att ingen av de granskade vårdgivarna fullt ut uppfyller sina skyldigheter gentemot patienterna när det gäller möjligheten att spärra sina uppgifter. Eftersom lagen funnits i snart fyra år anser Datainspektionen att man inte längre kan hävda att det rör sig om ett temporärt omställningsproblem.

I vilka system går det – enligt vårdgivarna själva – faktiskt att spärra?

Datainspektionen utgår här från de skriftliga svar som vårdgivarna har lämnat. I projektet har inget av systemen granskats på plats. Det kan dock konstateras att vårdgivarnas svar när det gäller vissa system som finns hos flera vårdgivare, inte alltid stämmer överens med varandra i frågan om systemet innehåller en teknisk funktion för spärr samt vad den tekniska spärren i så fall innefattar. Detta gäller exempelvis systemen TakeCare och Obstetrix. Möjliga skäl till detta är att vårdgivarna kan ha olika versioner av ett och samma system eller att vissa vårdgivare inte är tillräckligt insatta i hur spärrmöjligheterna ser ut i de egna IT-systemen.

Exempel på system med ”motstridig information” från vårdgivarna beträffande om det finns en teknisk funktion för spärr för all vårddokumentation:

- TakeCare
- Swedestar
- Obstetrix
- VAS

System som enligt uppgift har en teknisk funktion för spärr:

- NPÖ (Nationell Patientöversikt)
- TakeCare
- Swedestar/8308

- Obstetrix (men vårdgivarna väljer sällan att använda sig av funktionen i Obstetrix)
- Några mindre omfattande system

System som enligt uppgift delvis har en teknisk funktion för spärr:

- TakeCare
- SYSteam Cross
- Cambio Cosmic
- Cambio Galactic
- Melior
- VAS

System där det enligt uppgift inte går att spärra några uppgifter med en teknisk funktion:

- VAS
- De flesta övriga system som finns hos vårdgivarna

Finns det några ”goda exempel”?

Det finns tyvärr inte något gott exempel på en vårdgivare som gör helt rätt. Dock finns det några ”bättre” exempel, där vårdgivaren faktiskt arbetar med en lösning på frågorna och har antagit åtgärdsplaner för flertalet system. Örebro läns landsting, Landstinget Gävleborg, Landstinget i Uppsala län och Landstinget Sörmland är fyra sådana vårdgivare. Hos dem går det visserligen bara att tekniskt spärra delar av huvudjournalssystemen, men fram till dess att det finns en fullständig teknisk funktion i systemen tillgodoses rätten till spärr med hjälp av tillfälliga övergångslösningar. De är ännu inte ”i mål”, men det framgår att det finns en tydlig ambition att följa regelverket.

En av få vårdgivare som på ett tydligt sätt har redogjort för att man har definierat ”vårdprocesser” i sin informationshantering är Örebro läns landsting. Datainspektionen anser att det kan vara en lämplig utgångspunkt när man vill bygga in ett bra integritetsskydd för patienten.

Hur kommer Datainspektionen att gå vidare?

Alla vårdgivare har nu förelagts att senast den 1 oktober 2012 ge in en redogörelse för när funktioner för tekniska spärrar kommer att vara genomförda i systemen. Vårdgivarna ska också ange vilka tillfälliga övergångslösningar som man vidtar beträffande huvudjournalssystem och andra mer omfattande patientjournalssystem som innehåller många känsliga patientuppgifter. Redogörelsen ska innefatta de IT-system som finns både inom en vårdgivare, och sådana som finns mellan vårdgivare inom ramen för sammanhållen journalföring.

Datainspektionen kommer att skicka besluten till socialdepartementet, SKL (Sveriges kommuner och landsting) och Socialstyrelsen, för att göra dessa uppmärksamma på de systematiska brister inom hälso- och sjukvården som har framkommit i tillsynsprojektet.